

UNA APROXIMACIÓ ALS SISTEMES EDUCATIUS D'ORIGEN DE L'ALUMNAT IMMIGRAT

Miquel Àngel Alegre
Ricard Benito
Sheila González

RESUM INICIAL

L'atenció a la diversitat es planteja de forma global per a atendre l'alumnat d'origen estranger que s'incorpora a les aules catalanes. Però aquest alumnat, al marge de característiques familiars, personals, socioeconòmiques i culturals, arriba a Catalunya amb un bagatge a tenir present en el procés d'escolarització a casa nostra: unes experiències escolars prèvies (més o menys llargues, més o menys intenses, més o menys similars a les que es troben aquí...) que influiran, en bona mesura, en el seu procés d'integració escolar.

Les següents pàgines pretenen identificar aquells elements dels sistemes educatius d'origen que cal tenir presents a l'hora de treballar per la integració d'un alumne nouvingut a les aules catalanes. Aquests elements ens proporcionen pistes per tal de realitzar una millor aproximació a la situació, per a entendre alguns punts dèbils i aprofitar-ne els forts dels recursos existents i, sobretot, ens ajuden a comprendre actituds de l'alumnat nouvingut... tot plegat és una informació molt útil –però sovint poc contemplada- per al disseny de les polítiques adreçades a aquest conjunt d'alumnes.

RESUM CONTRAPORTADA

Aquest Informe Breu vol tractar un element clau per entendre els processos d'integració escolar de l'alumnat nouvingut en el sistema educatiu català: les experiències escolars prèvies als seus països d'origen. L'estructura, les dinàmiques i les relacions família-escola conegudes per aquests alumnes amb anterioritat a la seva arribada a Catalunya ens ajuden a entendre com viuen la seva incorporació a l'escola catalana i a pensar com es pot millorar.

TAULA DE CONTINGUTS

INTRODUCCIÓ	3
SISTEMES EDUCATIUS DE L'AMÈRICA LLATINA: Equador, Colòmbia, Bolívia, Perú i Brasil	5
L'alumnat procedent de l'Amèrica Llatina a Catalunya	5
L'estructura	6
Les dinàmiques	7
Les famílies	8
Equador	9
Colòmbia	10
Bolívia	11
Brasil	12
Perú	13
SISTEMA EDUCATIU DEL MARROC	14
L'alumnat procedent del Magrib a Catalunya	14
L'estructura	15
Les dinàmiques	16
Les famílies	17
Marroc	19
SISTEMES EDUCATIUS DE L'EUROPA DE L'EST: Romania, Ucraïna i Rússia	20
L'alumnat procedent de l'Europa de l'Est a Catalunya	20
L'estructura	21
Les dinàmiques	22
Les famílies	23
Romania	24
Ucraïna	25
Rússia	25
SISTEMES EDUCATIUS DE L'ÀSIA: Xina, Índia i Pakistan	27
L'alumnat procedent de l'Àsia a Catalunya	27
L'estructura	28
Les dinàmiques	29
Xina	31
Índia	32
Pakistan	33

INTRODUCCIÓ

Parlar de la immigració com un fenomen global i homogeni és sempre una tasca difícil, quan no sense sentit, ja que els motius per a emigrar, les condicions socioeconòmiques d'origen, les condicions a l'arribada, les expectatives, etc. donen lloc a un gran nombre d'actituds i actuacions diferenciades dins del grup caracteritzat com a "immigrants".

En el camp que ens ocupa, l'educació, hi ha factors que ens poden ajudar a entendre precisament aquestes actituds i actuacions davant del procés educatiu a Catalunya. Molts d'aquests factors deriven directament de l'experiència escolar al país d'origen. A priori, pot semblar que l'escola és quelcom natural i universal, que no pot variar en funció del país en què ens trobem. Però en ser escolaritzat l'alumne, des del primer dia de classe o fins i tot abans, a partir dels primers contactes de les famílies amb l'administració educativa, les diferències comencen a fer-se poc a poc visibles.

Aquestes distàncies entre els sistemes educatius en origen i el sistema educatiu d'acollida es troben sovint a la base de les dificultats de l'alumne per a adaptar-se a un nou món escolar però també són causants d'alguns malentesos entre població immigrada (alumnes i famílies) i població autòctona (professorat, companys, famílies autòctones...).

Creiem convenient fer ara una mirada –encara que sintètica- a quines són les realitats de partida d'aquest nou alumnat. Aquest exercici forma part d'una altra recerca més àmplia,¹ en què abordem les percepcions que els alumnes nouvinguts expressen sobre el funcionament del sistema educatiu català. Aquestes percepcions, com hem comentat, deriven de la comparació entre la seva situació escolar actual i les seves experiències educatives prèvies i és per això que ens volem aproximar a aquestes últimes.

Aquest és el propòsit d'aquest Informe breu, en el qual hem intentat desglossar els diferents sistemes educatius de les principals nacionalitats residents a Catalunya, per presentar-los en base a aquells elements que considerem que ens poden ajudar a entendre més clarament les distàncies respecte el sistema català.

¹ Alegre, MA; Benito, R; González, S. 2006. Immigrants als instituts: l'acollida vista pels seus protagonistes. Barcelona: Editorial Mediterrània, Col·lecció Polítiques 55.

El primer punt a conèixer és l'estructura general de cada sistema educatiu. Tot i fer esment de les etapes preescolars i postobligatòries, l'explicació més en profunditat se centra en l'etapa obligatòria, per tal d'entendre la seva durada, la seva organització, l'existència d'itineraris, així com el seu funcionament, la seva extensió real i els mecanismes d'avaluació i promoció establerts. A més, dues qüestions organitzatives. En primer lloc l'estructura de la xarxa escolar al país (la presència de centres privats o altres tipus d'institucions educatives). I, en segon terme, els horaris que regeixen les dinàmiques educatives.

Si bé aquesta part és més descriptiva i objectiva, hem volgut recollir dos altres aspectes: per una banda, el que anomenem *dinàmiques*, és a dir, com viuen els estudiants nouvinguts les diferències entre els processos educatius dins de l'aula dels seus països d'origen i de Catalunya; i, en segon terme, com perceben les famílies la incorporació dels seus fills a les aules catalanes. Tots dos punts són extrets d'un ampli treball de camp basat en entrevistes a alumnes i famílies, així que -malgrat ser curosos en atorgar-li un valor universal i generalitzable- sí que podem afirmar que, en molts casos, la informació obtinguda és testimonial i exemplificadora.

Hem optat per presentar les fitxes per ordre geogràfic. La justificació és senzilla. Els sistemes educatius més propers tenen unes dinàmiques organitzatives molt semblants. Cal dir, però, que no es tracta d'una classificació determinant ni fixa, sinó que és producte de l'observació i pretén ser un mecanisme facilitador de la comprensió d'unes característiques generals, no pas el resultat final d'una anàlisi profunda. Els contextos geogràfics són: Europa de l'Est, Amèrica Llatina, el Marroc i Àsia.

SISTEMES EDUCATIUS DE L'AMÈRICA LLATINA: Equador, Colòmbia, Bolívia, Perú i Brasil

Englobem en aquest apartat els sistemes educatius dels països de l'Amèrica Central i Amèrica del Sud, tot centrant-nos en aquells que més presència tenen a Espanya: Equador, Colòmbia, Bolívia, Perú i Brasil. Cal tenir present les grans diferències existents, per una banda, entre països i, per l'altra, dins de cada estat en funció de la ubicació del centre i de la seva titularitat. Malgrat això, intentarem perfilar a continuació aquells trets comuns que ens permeten aproximar-nos a l'educació d'aquest context geogràfic.

L'alumnat procedent de l'Amèrica Llatina a Catalunya

	Alumnes Amèrica Llatina	Total d'alumnes	% sobre total alumnes	Increment per curs
Educació Infantil				
1996-1997	602	210.331	0,3	
1997-1998	691	209.242	0,3	89
1998-1999	529	205.991	0,3	-162
1999-2000	665	208.820	0,3	136
2000-2001	1.188	216.393	0,5	523
2001-2002	2.615	224.892	1,2	1.427
2002-2003	4.904	237.488	2,1	2.289
2003-2004	7.398	251.419	2,9	2.494
2004-2005	7.761	264.355	2,9	363
2005-2006	7.701	276.743	2,8	-60
Educació Primària				
1996-1997	2.245	436.402	0,5	
1997-1998	2.073	358.576	0,6	-172
1998-1999	1.536	349.530	0,4	-537
1999-2000	1.876	347.457	0,5	340
2000-2001	2.660	346.604	0,8	784
2001-2002	5.656	348.665	1,6	2.996
2002-2003	10.596	354.597	3,0	4.940
2003-2004	15.981	362.817	4,4	5.385
2004-2005	18.721	368.267	5,1	2.740
2005-2006	21.229	376.585	5,6	2.508
Educació Secundària Obligatòria				
1996-1997	353	149.453	0,2	
1997-1998	642	229.455	0,3	289
1998-1999	1.064	252.163	0,4	422
1999-2000	1.647	266.467	0,6	583
2000-2001	2.458	257.318	1,0	811
2001-2002	4.026	253.340	1,6	1.568
2002-2003	6.569	253.424	2,6	2.543
2003-2004	9.653	256.268	3,8	3.084

2004-2005	10.887	258.746	4,2	1.234
2005-2006	14.798	260.966	5,7	3.911

Font: Departament d'Educació

L'estructura

L'educació preescolar, malgrat no tractar-se encara d'una etapa generalitzada, es troba actualment en expansió a l'Amèrica Llatina. Els sistemes educatius dels països a què estem fent referència plantegen en la seva estructura cursos per a infants de 5 i 6 anys, és a dir, per a l'any anterior a la seva entrada a l'educació obligatòria. L'educació prèvia a aquesta edat es realitza en jardins d'infància, generalment de titularitat privada, motiu pel qual les taxes d'escolarització entre els 0 i els 5 anys són molt reduïdes.

L'etapa d'educació obligatòria s'estén des dels 6 anys (en el cas del Brasil des dels 7 anys) fins els 14 anys, equiparant-se així al sistema educatiu existent a Catalunya abans de l'entrada en vigor de la LOGSE. Pel que fa a l'estructura d'aquesta etapa, existeixen dos models. Per una banda, aquells països on tota l'educació obligatòria es cursa dins de l'educació primària (Bolívia, Perú i Brasil) i, per l'altra, els sistemes educatius on l'educació obligatòria se subdivideix en educació primària i educació secundària mitjana o bàsica (Colòmbia, Equador).

Aquests dos models van acompanyats de diferents mecanismes d'avaluació. Així, en els països en què l'educació primària ocupa tota l'etapa obligatòria, l'avaluació es realitza anualment, establint la repetició de curs per aquells alumnes que no superen un mínim d'assignatures. En canvi, en els sistemes en què l'educació obligatòria implica dues etapes diferenciades, malgrat contemplar també la repetició de curs, l'avaluació se sol realitzar al final de cada cicle i/o etapa.

La càrrega lectiva a l'Amèrica Llatina és d'unes 30-35 hores setmanals, aproximant-se així al model català actual, tot i que existeixen algunes diferències. En primer lloc, a l'Amèrica Llatina l'horari sol ser intensiu i els centres educatius ofereixen diversos torns (matí, tarda o vespre) per tal d'aprofitar al màxim les seves instal·lacions. En aquells països en què la jornada diària és relativament reduïda (d'unes quatre hores), la setmana escolar s'allarga i inclou el dissabte. Aquesta diferència organitzativa és a la base de les opinions de molts alumnes llatinoamericans, per als quals l'horari de torn partit instaurat a Catalunya se'ls fa feixuc, tot afirmant que durant les tardes el seu rendiment i la seva concentració disminueixen i que els manca temps per tal de fer les tasques a casa, ja que no disposen de tota la tarda lliure.

Les taxes d'escolarització mostren que més del 90% dels infants en edat escolar assisteixen a l'educació primària, mentre que aquesta xifra es redueix, al Perú fins el 70% i l'Equador fins al 50%, per a l'educació secundària. En general, tot i existir algunes excepcions, l'escolarització recau en última instància en la voluntat dels pares, fins i tot en l'educació obligatòria, motiu pel qual l'escolarització no sempre es produeix, especialment en alguns contextos (àmbit rural), per a alguns col·lectius (indígenes, pobresa extrema...) i per als darrers cursos.

Volem recordar, de nou, que la diversitat és la principal característica dels sistemes educatius llatinoamericans, heterogeneïtat entre països però també dins d'un mateix estat. A la major part dels països d'Amèrica del Sud i Amèrica Central conviuen escoles públiques urbanes, escoles públiques rurals, escoles privades laiques, escoles militars, escoles religioses, escoles estrangeres... i tot plegat desemboca en un mosaic poc ordenat d'experiències i resultats educatius.

Les dinàmiques

És precisament aquesta diversitat d'experiències el que explica la varietat d'opinions expressades pels alumnes respecte les distàncies entre el sistema educatiu català i el sistema de llurs països d'origen. Arriscant-nos a ser massa generalistes, podem afirmar que el nivell educatiu dels centres privats a l'Amèrica Llatina és proper al nivell dels centres públics catalans, mentre que els centres públics llatinoamericans presenten alguns dèficits més marcats. Tot i així, cal dir que estem parlant d'un endarreriment en el currículum de mesos o setmanes, sense arribar en cap cas a diferències de cursos escolars. A més, la diferent organització curricular provoca que alguns alumnes hagin de repetir aquí continguts ja apresos als seus països (el que els dona peu a pensar que el ritme d'aprenentatge aquí és més lent) però, alhora, que existeixen assignatures que els hi són completament noves i desconegudes (sentint aleshores que pateixen certs dèficits instructius).

Un element de reflexió de l'alumnat llatinoamericà és la percepció que el desordre i la manca de respecte al professorat dins de l'aula és molt més present a Catalunya que als seus països d'origen. El professorat dels països llatinoamericans contemplats en aquest informe estableix unes relacions més distants i jeràrquiques amb el seu alumnat, establint-se així una relació basada en el respecte i l'autoritat del professor, a qui tracten de vostè. Aquests alumnes valoren positivament l'actitud més propera i comprensiva del professorat català però troben a faltar

l'autoritat i disciplina de les aules dels respectius països d'origen, tot i que cal dir que no triguen a adaptar-se a la dinàmica catalana.

Les famílies

Aquesta relació de jerarquia i autoritat entre professor i alumne es produeix en paral·lel amb l'establiment d'uns vincles més propers entre professor i família. El professor juga encara avui en dia un paper de centre de coneixement i, és per això, que gaudeix de l'admiració i respecte per part de les famílies dels països llatinoamericans estudiats. La relació amb el professorat es concreta en una reunió mensual de tots els pares del grup i en entrevistes individuals més freqüents, moltes d'elles informals, que faciliten un diàleg continu entre família i escola. Aquestes experiències prèvies motiven que el primer contacte de les famílies llatinoamericanes amb les escoles catalanes sigui considerat fred i interpretat com una falta d'atenció cap als seus fills. Quan les famílies fa més temps que coneixen el sistema educatiu, consideren que es tracta més aviat de falta d'iniciativa de l'escola però que aquesta se sol mostrar receptiva davant les demandes dels pares. Tot i així, és estès el sentiment que el funcionament de l'escola respon a una falta de preocupació per part dels pares autòctons respecte l'educació dels seus fills.

Si bé la relació amb l'escola s'observa amb cert desencant, l'opinió de les famílies respecte l'educació, en general, i les instal·lacions, en particular, és molt positiva. Ens trobem de nou amb diversitat d'opinions en funció de l'experiència prèvia però, generalitzant, podem afirmar que la comparació entre els centres dels seus països d'origen i els catalans és clarament favorable a aquests segons, d'acord a les opinions expressades per les pròpies famílies llatinoamericanes.

EQUADOR	
Edat	Curs
+18	Educació Superior
18	Educació Mitja
17	Col·legis
16	Educació Mitja
15	Instituts Tècnics
14	Nivell Mig Bàsic
13	
12	
11	
10	
9	Nivell primari
8	
7	
6	
5	Educació Preescolar
4	

Etapas d'educació pre-obligatòria

L'educació preescolar està adreçada a infants de cinc a sis anys i té una durada d'un any. En aquells centres que disposin dels recursos necessaris, es permet organitzar un període anterior per a nens de quatre a cinc anys. Aquesta educació s'imparteix en els Jardins d'Infància i el 50% de la població equatoriana de cinc anys està escolaritzada en aquest nivell.

Educació obligatòria

Nivell Primari

L'educació al nivell primari abraça 6 graus, d'un any lectiu cadascú i organitzats en tres cicles bianuals. Aquesta educació s'imparteix a les escoles primàries. Els alumnes entren a l'edat dels 6 anys i acaben als 12.

Nivell Mig Bàsic

El Nivell Mig Bàsic conforma un cicle de tres cursos, d'un any acadèmic cadascú. L'alumne cursa aquests nivells dels 12 als 15 anys. Té com a objectiu promoure una cultura general bàsica i desenvolupar activitats que permetin l'orientació de l'estudiant cap a l'especialitat en el cicle diversificat i l'habilitin per al treball. Aquest nivell s'imparteix al cicle bàsic dels col·legis de batxillerat.

Avaluació

La promoció dins de cada cicle és automàtica i és en el pas d'un cicle a un altre quan s'observa l'aprofitament de l'alumne en base a una escala de qualificacions d'1 a 20, essent menys de 10 l'insuficient. Promouen d'un cicle a un altre, aquells alumnes que obtenen almenys una mitjana de 15 en cada àrea o assignatura. En cas que això no passi, hauran de fer un examen addicional. L'aprovació del nivell primari és requisit per a l'ingrés al nivell mig bàsic.

Dades d'escolarització

Les dades d'escolarització són d'un 99% per a l'educació primària, reduint-se a un 50% al nivell mig.

Xarxa escolar: pública/privada/altres

La xarxa escolar equatoriana distingeix entre centres oficials (siguin municipals o d'altres institucions públiques), centres particulars (que poden ser laics o confessionals) i altres centres que completen amb el finançament parcial d'entitats públiques i d'associacions de pares de família i es regeixen per convenis especials. Existeixen centres només masculins, altres només femenins i uns altres mixtos. Segons la ubicació geogràfica, existeix una xarxa urbana i una altra rural.

Horaris

Els centres escolars que imparteixen l'educació obligatòria poden ser classificats segons l'horari que apliquen en centres matutins, centres de tarda, centres nocturns i centres de doble jornada.

COLOMBIA

Edat	Curs	Tipus d'estudis
+18		Educació Superior
18		
17		
16	11è	Educació Mitja Vocacional o Batxillerat
15	10è	
14	9è	
13	8è	
12	7è	
11	6è	
10	5è	
9	4t	
8	3r	Educació Primària
7	2n	
6	1r	
5		Educació Preescolar obligatòria
4		
3		
2		Educació Preescolar
1		

Etales d'educació pre-obligatòria

L'educació preescolar no és obligatòria fins l'edat dels cinc anys. A l'actualitat aquesta educació només abraça a un 7% de la població entre 1 i 3 anys i per institucions de caràcter privat. Està en vies de preparació un projecte per fer extensiva aquesta educació a les escoles oficials.

Educació obligatòria

Educació Preescolar

La Constitució Colombiana estableix que l'educació preescolar serà obligatòria com a mínim en un any lectiu (els 5 anys).

Educació Bàsica

L'educació bàsica s'estructura en dos cicles. Un primer cicle d'educació bàsica primària que abraça del grau 1 al 5 (entre els 6 i els 10 anys) i un cicle d'educació bàsica secundària, del grau 6 al 9 (entre els 11 i els 14 anys). Aquestes edats són aproximades, de forma que l'educació bàsica secundària pot ser finalitzada als 13, 14 o 15 anys.

Avaluació

A l'educació bàsica primària la promoció és automàtica, no es pot repetir curs. En canvi, a l'educació bàsica secundària és necessari superar les proves d'avaluació. La qualificació mínima per aprovar un àrea de formació pròpia o comú és de 6 punts (sobre 10). Un alumne passa de curs quan ha aprovat totes les àrees. És possible la promoció, malgrat haver suspès un àrea de formació, quan la mitjana de totes les àrees de formació comunes és superior a 7. Si un alumne suspèn dues àrees, té dret a intentar recuperar-les i si aprova totes dues, promou. Si suspèn una, ha de repetir curs.

Dades d'escolarització

Les dades d'escolarització a l'educació bàsica són d'un 93%. Cal dir que encara que la constitució estableix l'obligatorietat de l'educació, a la pràctica és la voluntat dels pares el que determina que un nen sigui escolaritzat o no.

Xarxa escolar: pública/privada/altres

L'educació bàsica, primària i secundària, s'ofereix indistintament a centres oficials i centres privats.

Horaris

S'estableixen diferents torns:

- De matí: de 7:00 a 12:15
- De tarda: de 12:30 a 17:45
- De nit: de 18:00 a 22:00.

Índex Informe Breu: sistemes educatius d'origen

BOLÍVIA	
Edat	Curs
+18	
18	Educació Superior
17	Educació Secundària per itineraris
16	
15	Educació Secundària General
14	
13	8e
12	7e
11	6e
10	5e
9	4t
8	3r
7	2n
6	1r
5	
4	Educació pre-primària
3	
2	Educació pre-escolar no escolaritzada
1	

Etapes d'educació pre-obligatòria

L'educació preescolar atén alumnes d'entre 0 i 6 anys i s'estructura en dos cicles. Un primer cicle (de 0 a 4 anys) que es realitza a les "casas-cunas" i les escoles maternals. I un segon cicle, els Kindergartens, per a nens de 4 a 6 anys amb l'objectiu de preparar el terreny per l'aprenentatge del Nivell Primari.

Educació obligatòria

Educació Primària

L'educació primària és l'única de caràcter obligatori i té una durada de 8 anys. Els alumnes entren a l'edat de 6 anys al sistema educatiu i hi romanen fins els 14 anys. Des de la Reforma Educativa de 1994, l'educació primària està integrada per tres cicles:

- Un primer cicle de tres anys: orientat a l'aprenentatge d'habilitats bàsiques com la lectura comprensiva i reflexiva, l'expressió verbal i escrita i el raonament matemàtic elemental.
- Un segon cicle de tres anys: basat en aprenentatges essencials i adreçat principalment a les ciències naturals, ciències socials, desenvolupament del llenguatge, matemàtiques i arts plàstiques, musicals i escèniques.
- Un tercer cicle de dos anys: destinat a l'adquisició de coneixements científics, tecnològics i altres tècniques elementals per a les necessitats bàsiques de la vida.

A tots tres cicles, s'intenten incorporar codis simbòlics propis de les cultures indígenes dels alumnes. A més de les habilitats manuals, l'educació física i els esports.

Avaluació

En el cas que l'alumne obtingui menys de 36 punts en tres o menys àrees de coneixement, haurà d'assistir a un curs de reforç en finalitzar l'any escolar. Si la mitjana de l'àrea és de 36 sobre 100, encara que hi hagi alguna assignatura suspesa, no caldrà assistir al curs de reforç però el professor ha de fer algunes recomanacions a l'alumne. Si són més de tres les àrees suspeses, és obligatòria la repetició del curs, sense dret als cursos de reforç.

Dades d'escolarització

Les dades oficials mostren que un 95% de la població entre 8 i 14 anys, està escolaritzada.

Xarxa escolar: pública/privada/altres

La xarxa escolar boliviana s'estructura en escoles fiscals i rurals, que depenen de l'Estat, i escoles privades. L'any 2002 existien 14.827 escoles públiques i 847 privades.

http://www2.unesco.org/wef/countryreports/bolivia/rapport_1.html
http://www.minedu.gov.bo/estads/edubol/bolind_doc.pdf

Índex Informe Breu: sistemes educatius d'origen

BRASIL

Edat	Curs	Tipus d'estudis
+18		Educació Superior
18		Educació Secundària
17	11è	
16	10è	
15	9è	
14	8è	
13	7è	
12	6è	
11	5è	
10	4t	Educació Primària Obligatòria
9	3r	
8	2n	
7	1r	
6		Educació Preescolar
5		
4		
3		
2		Atenció de dia
1		

Etales d'educació pre-obligatòria

Des de l'any 1988 s'inclou dins del sistema educatiu la xarxa de centres d'atenció de dia, que atenen als infants entre els 0 i els 3 anys. Dels 2 als 3 anys els nens poden assistir als jardins d'infància i dels 4 als 6 són escolaritzats a l'etapa preescolar.

Educació obligatòria

Educació Primària

L'educació obligatòria brasilera abraça únicament l'educació primària, ja que atén els alumnes dels 7 als 14 anys (del 1r al 8è nivell). L'entrada es produeix als 7 anys, encara que és permesa l'entrada als 6, en funció de l'Estat.

Avaluació

La promoció de nivell implica la superació d'uns exàmens anuals. L'avaluació al Brasil contempla la repetició de cada curs en el cas que l'alumne no hagi assolit els coneixements considerats necessaris per a cada nivell. De fet, la repetició és tan elevada que més del 70% dels alumnes entre 15 i 17 anys que haurien d'haver passat a la secundària, encara cursen estudis de primària.

Dades d'escolarització

La matriculació dels nens entre els 7 i els 14 anys és d'un 96%.

Xarxa escolar: pública/privada/altres

El sistema educatiu brasiler, a excepció de l'educació superior, és predominantment públic. En els darrers anys l'educació pública ha sofert un increment considerable, mentre que el sector privat ha anat reduint la seva presència. Cal dir que és possible que aquest increment de l'educació pública es degui a la recent incorporació dels sectors més pobres al sistema educatiu obligatori. Històricament l'escola pública ha estat en desavantatge davant el sector privat educatiu brasiler. L'educació pública ofereix una càrrega lectiva menor, l'absència del professorat a causa de les nombroses vagues és freqüent, una planificació menys eficient, instal·lacions en pitjors condicions...

http://www2.unesco.org/wef/countryreports/brazil/rapport_1.html

<http://www.un.int/brazil/brasil/brazil-education.htm>

<http://www.brazilbrazil.com/schools.html>

http://www.hospitalityguild.com/Education/School_Systems/brazil.htm

Índex Informe Breu: sistemes educatius d'origen

PERÚ	
Edat	Curs
	Tipus d'estudis
+18	Educació Professional Superior
18	Educació Superior
17	
16	
15	Educació Secundària (per itineraris)
14	
13	
12	Educació Secundària
11	6è
10	5è
9	4t
8	3r
7	2n
6	1r
5	
4	
3	Educació Inicial
2	
1	

Etapes d'educació pre-obligatòria

L'educació inicial està destinada als menors de 6 anys i té dues modalitats: escolaritzada i no escolaritzada. La primera s'imparteix a les escoles bressol (0-3 anys) i jardins d'infància (3-5 anys). La modalitat no escolaritzada es realitza a través de programes per a grups de mares, llars comunitàries... i hi participen organitzacions socials de base. L'any 2003 el 53% de la població de tres a cinc anys va assistir a una de les dues modalitats.

Educació obligatòria

Educació Primària

L'educació obligatòria al Perú es concep com una única etapa, l'educació primària, la qual s'inicia als 6 anys i s'estén fins els 12.

Avaluació

L'avaluació al Perú es realitza anualment. Si l'alumne obté una mitjana de totes les assignatures superior a 11 punts sobre 20 i aprova les assignatures de llengua i matemàtiques promociona al següent curs. En cas contrari, hi ha una opció de recuperació i si no l'aprova, l'alumne repetirà curs.

Dades d'escolarització

Prop del 93% de la població de 6 a 11 anys va assistir a l'educació primària i gairebé el 70% de la població de 12 als 16 anys a l'educació secundària.

Xarxa escolar: pública/privada/altres

En el sistema educatiu peruà existeixen dues xarxes educatives: una pública, que escolaritza el 86% de la població en edat escolar, i una privada que atén al 14% restant. Des dels anys 90 la presència d'institucions privades ha anat en augment, convertint-se en la via de sortida per a les famílies de major capital socioeconòmic davant la baixa inversió pública en educació.

Horaris

No hi ha un horari oficial únic i, en principi, aquest s'adequa a les necessitats dels usuaris. Els centres poden ofertar diferents torns: matí, tarda o ambdós torns.

<http://www.oei.es/quipu/peru/index.html>

Calónico, S; Nopo H. Març 2007. Retornos a la Educación Privada en el Perú. Banco Interamericano de Desarrollo

SISTEMA EDUCATIU DEL MARROC

Tot i que en un primer moment ens proposàvem tractar el Magrib com a context geogràfic, hem optat per limitar-lo al Marroc. Quan parlem del Magrib fem referència al conjunt de països ubicats al nord del continent Africà (Marroc, Algèria, Tunísia, Líbia i Mauritània) però l'alumnat escolaritzat a Catalunya procedent d'aquest context geogràfic és majoritàriament, i a molta distància de les altres nacionalitats, marroquí. És per això que centrarem l'aproximació als sistemes educatius del Magrib en el sistema educatiu d'aquest país.

L'alumnat procedent del Magrib a Catalunya

	Alumnes Magrib	Total d'alumnes	% sobre total d'alumnes	Increment per curs
Educació Infantil				
1996-1997	1.375	210.331	0,7	
1997-1998	1.762	209.242	0,8	387
1998-1999	1.352	205.991	0,7	-410
1999-2000	1.568	208.820	0,8	216
2000-2001	1.877	216.393	0,9	309
2001-2002	2.477	224.892	1,1	600
2002-2003	3.323	237.488	1,4	846
2003-2004	5.206	251.419	2,1	1883
2004-2005	6.307	264.355	2,4	1101
2005-2006	7.170	276.743	2,6	863
Educació Primària				
1996-1997	4.043	436.402	0,9	
1997-1998	4.086	358.576	1,1	43
1998-1999	3.426	349.530	1,0	-660
1999-2000	3.857	347.457	1,1	431
2000-2001	4.251	346.604	1,2	394
2001-2002	5.165	348.665	1,5	914
2002-2003	6.305	354.597	1,8	1140
2003-2004	8.769	362.817	2,4	2464
2004-2005	11.121	368.267	3,0	2352
2005-2006	13.107	376.585	3,5	1986
Educació Secundària Obligatòria				
1996-1997	702	149.453	0,5	
1997-1998	1.656	229.455	0,7	954
1998-1999	2.387	252.163	0,9	731
1999-2000	3.093	266.467	1,2	706
2000-2001	3.739	257.318	1,5	646
2001-2002	4.396	253.340	1,7	657
2002-2003	4.894	253.424	1,9	498
2003-2004	5.598	256.268	2,2	704
2004-2005	6.014	258.746	2,3	416

2005-2006	7.648	260.966	2,9	1.634
-----------	-------	---------	-----	-------

Font: Departament d'Educació

L'estructura

Prèviament a l'educació obligatòria, les *maternelle* (institucions privades) oferten educació preescolar dels 2 als 6 anys però, degut al seu caràcter principalment privat, es tracta d'una etapa restringida a col·lectius molt concrets i reduïts.

El sistema educatiu marroquí estableix l'etapa obligatòria des dels 6 fins als 15 anys, quedant integrada així per un total de 9 cursos escolars. L'educació obligatòria se subdivideix en Educació Primària (dels 6 als 12 anys) i Col·legial (dels 12 als 15 anys). Aquesta segona etapa té per objectiu l'especialització en una professió, combinant continguts més acadèmics amb pràctiques laborals. La promoció de curs dins de cada etapa és automàtica i només a l'últim grau de cadascuna (6è grau de l'educació primària i 9è grau de l'educació col·legial) els alumnes han de realitzar uns exàmens, que poden repetir durant tres anys consecutius i, en cas de no aprovar-los, poden ser orientats cap a l'educació professional.

L'estructura del sistema educatiu marroquí requereix de quatre matisos. En primer lloc, el sistema que acabem d'exposar és el sistema educatiu francòfon (malgrat que la llengua vehicular sigui l'àrab i el francès ocupi una categoria de llengua estrangera) i és producte de la "La Carta Nacional de l'educació i de la Formació" aprovada pel Govern marroquí l'any 1999. Ara bé, aquesta estructura conviu amb un sistema educatiu alcorànic, realitzat exclusivament en àrab, dedicat a l'estudi i memorització de l'alcorà i organitzat en base a una etapa primària (subdividida en dos cicles de quatre i tres anys) i una etapa d'educació secundària (de tres anys de durada).

En segon terme, les taxes d'escolarització han patit un increment important en la darrera dècada, passant d'un 52% d'escolarització a l'educació primària l'any 1990-1991 al 92% en el curs 2003-2004. Tot i així, cal tenir presents dos elements. En primer lloc, aquest augment en l'escolarització no és general i uniforme sinó que afecta en menor mesura els àmbits rurals i el gènere femení. En segon terme, una part important de l'alumnat que arriba a Catalunya procedent del Marroc és d'incorporació tardana, és a dir, arriben amb més de 8 anys d'edat, essent probable que alguns d'aquests nens escolaritzats a Catalunya tant a l'educació primària com, sobretot, a l'educació

secundària obligatòria no hagin estat prèviament escolaritzats al seu país d'origen, especialment si provenen de contextos rurals on aquesta és encara més deficitària.

La càrrega lectiva és el tercer tema a comentar. Al Marroc l'educació primària abraça unes 30 hores a la setmana i l'educació secundària de 30 a 34 hores, distribuint-se per a totes dues etapes al llarg de tota la setmana, essent festius els divendres i els diumenges. Així doncs, en principi, el sistema educatiu marroquí implica una major dedicació de temps per part dels alumnes a l'assistència a classe. Cal matisar de nou, que les baixes taxes d'escolarització i la informalitat en el seu compliment dins del sector públic (especialment a l'àmbit rural) comporten que un volum important de l'alumnat marroquí a les aules catalanes no estiguin acostumats a seguir aquests horaris i la jornada lectiva catalana se'ls hi faci llarga i feixuga.

El quart apunt fa referència a l'existència dins del sistema francòfon de dues xarxes educatives, una pública i una privada, amb unes diferències notables entre elles i clarament favorables al sector privat pel que fa a nivells d'aprenentatge i organització.

Per finalitzar aquest punt, fer esment breument de l'educació postobligatòria al Marroc. Aquesta ofereix dues vies, una d'introducció ràpida al mercat laboral (una mena de curs pont d'un any) i, una segona, de caràcter més acadèmic enfocada a la universitat (sigui per itineraris acadèmics o professionals). En general, el pes atorgat a la formació professional és clarament superior al que aquest tipus de formació rep en el sistema català.

Les dinàmiques

Jerarquia i disciplina són els dos elements més característics de les dinàmiques portades a terme dins les aules marroquines. Tècniques considerades poc pedagògiques des de l'àmbit educatiu català, com són la intimidació i l'agressió física per part del professorat, són encara presents en alguns contextos del Marroc. Aquest funcionament es fonamenta en la por de l'alumne com a mecanisme de respecte cap al professor i d'establiment de l'ordre dins de l'aula. Alhora, els professors estableixen unes relacions distants amb el seu alumnat. Però el respecte professat al Marroc al professorat no és producte en exclusiva de la intimidació que aquest exerceix sinó també del fet que es tracti d'una persona adulta (molt respectades dins de la cultura àrab i amazigh) i d'una persona amb autoritat i valor professional dins la societat marroquina. És per tot això que els alumnes marroquins tot just incorporar-se a classe a Catalunya experimenten una situació de confusió davant el que consideren manca de respecte al professor.

Un segon punt de comparació entre el sistema català i el sistema marroquí és el nivell d'aprenentatge. Hem de tenir present que la varietat de situacions personals (davant la reduïda taxa d'escolaritat marroquina) i de centres escolars (públics, privats, rurals, urbans, francòfons, alcorànics...) ens dificulta establir unes pautes d'aprenentatge globals al Marroc. Tot i així, les experiències expressades pels alumnes marroquins a Catalunya tendeixen a considerar que el nivell educatiu català és molt superior al dels seus països d'origen, pel que pateixen grans dificultats i dèficits instructius previs. Aquesta situació s'emfasitza en el cas d'aquells adolescents que s'incorporen a l'educació secundària obligatòria sense haver estat mai escolaritzats.

Cal afegir un darrer punt en relació a les pedagogies pròpies del sistema marroquí, que podem situar en la lògica pre-LOGSE a l'Estat Espanyol. Així, sense poder generalitzar, els mètodes d'aprenentatge al Marroc disten de les lògiques constructivistes i d'aprenentatge significatiu que impregnen la filosofia docent a les aules catalanes i se centren en tècniques de memorització mecànica i en la figura del professor com a transmissor magistral de coneixements.

Un últim punt dedicat a les llengües vehiculars del sistema educatiu marroquí. L'àrab és la llengua oficial de l'ensenyament però, des de 2003, l'amazigh ha estat incorporat com a assignatura obligatòria a l'educació a primària en unes 350 escoles designades pel Ministeri d'Educació en regions amazighòfones, arabòfones i a les ciutats. Està prevista l'extensió d'aquest ensenyament fins al batxillerat abans del 2008. Una part important de la població marroquina resident a Catalunya pertany a la comunitat amazigh, de forma que ha estat escolaritzada en el seu país d'origen en una llengua no materna, l'àrab. Aquesta és una característica important per a l'ensenyament del català ja que en molts casos es tracta d'alumnes bilingües, amb els avantatges que això comporta per a l'aprenentatge de noves llengües. I alhora és quelcom a tenir present en el moment en què les llengües d'origen entren en joc en les dinàmiques educatives.

Les famílies

Les famílies marroquines versen les seves opinions sobre el sistema educatiu català i la comparació respecte el sistema educatiu respecte dos temes: el nivell d'aprenentatge i la relació entre famílies i escola.

Respecte el primer, les famílies marroquines consideren que l'escola catalana és "millor" que la marroquina, en tant que els hi ofereix més oportunitats. Cal tenir present que la seva percepció se centra, per una banda, en aspectes organitzatius (horaris que es respecten, professors que no falten a classe...) i, per l'altra, en qüestions sobre l'atenció i la cura dels alumnes (informació als pares, controls d'assistència...), més que en continguts acadèmics, tot i que la percepció dels seus fills sobre les seves pròpies dificultats també els porta a parlar del major nivell d'aprenentatge del sistema educatiu català.

L'opinió d'algunes famílies marroquines sobre les relacions que l'escola catalana estableix amb elles resulta d'una experiència prèvia amb l'escola marroquina en què aquestes són nul·les i, en cas d'existir, són majoritàriament a iniciativa de la família i sempre davant problemes concrets dels alumnes. L'atenció que des dels centres educatius públics s'ofereix als alumnes, el seguiment de les faltes d'assistència, la reunió de pares, les entrevistes individuals, les cartes... tot plegat és valorat molt positivament per part de les famílies, tot i que moltes reconeixen que la manca de temps i les distàncies idiomàtiques els dificulten mantenir més relació amb els centres escolars. A més a més, existeix entre les famílies del Marroc un sentiment de "confiança" i "respecte" cap al professor, que els condueix a delegar en ell la total responsabilitat sobre els seus fills durant la jornada lectiva, considerant que no han d'entorpir la seva tasca docent. Sovint aquesta darrera actitud és interpretada per una part del professorat com a manca d'implicació dels pares marroquins.

MARRÒC	
Estat	Curs
+18	Educació Superior
18	Batxillerat
17	Educació secundària general
16	Educació col·legial
15	Formació professional curta
14	9è
13	8è
12	7è
11	6è
10	5è
9	4t
8	3r
7	2n
6	1r
5	Educació Primària
4	Educació Preescolar
3	
2	

Etales d'educació pre-obligatòria

L'educació preescolar s'imparteix per a nens de 2 a 6 anys a les *maternelle*, institucions exclusivament privades.

Educació obligatòria

Al marge d'aquesta estructura existeix un tipus d'ensenyament que es realitza íntegrament en àrab. Segons aquest model paral·lel, l'etapa primària s'organitza en dos cicles de 4 i 3 anys de durada i una etapa de secundària de 3 anys de durada.

Educació Primària

L'educació primària té una durada de 6 cursos acadèmics (del nivell 1r al 6è). L'edat d'entrada és als 6 anys i, consegüentment, l'alumne finalitza aquesta primera etapa als 12 anys.

Educació Col·legial

L'educació col·legial té una durada de tres anys (nivells 7è, 8è i 9è), és a dir, dels 12 als 15 anys. Aquesta etapa té per objectiu l'especialització en una professió al final del cicle. L'escola col·legial combina un sistema d'aprenentatge general amb pràctiques laborals.

Un cop els alumnes finalitzen l'educació col·legial obtenen el Diploma d'Ensenyament Col·legial. Si s'aprova el cicle, el Diploma indica la superació dels estudis, si no, només el tipus d'aprenentatge i d'especialització cursat.

Avaluació

A l'educació primària i a la col·legial la promoció de curs és automàtica però al grau 6è per a la primària i al 9è a la col·legial, per tal de continuar els estudis, els alumnes han de superar uns exàmens que realitzen per igual tots els alumnes de la ciutat. La majoria d'alumnes superen aquests exàmens però si un no ho aconsegueix, pot tornar-lo a repetir durant 3 anys consecutius. Si finalment no aprovés l'examen, l'estudiant, en funció de la seva edat, és encaminat cap a la Formació Professional. Els alumnes majors de 18 anys no poden continuar cursant l'educació col·legial.

Dades d'escolarització

Les dades mostren un impressionant increment de la taxa d'escolarització a l'educació primària, que va passar d'un 52% en l'any 1990-1991 a un 92% l'any 2003-2004, essent encara inferiors a l'àmbit rural i entre les noies.

Xarxa escolar: pública/privada/altres

Al Marroc existeix una xarxa d'escoles privades i una d'escoles públiques. Aquesta última implica la gratuïtat del sistema educatiu des de la primària a la universitat però les diferències entre aquestes dues xarxes són importants.

Horaris

L'escola al Marroc té una càrrega lectiva de 30 hores a la setmana a l'educació primària, i entre 30 i 34 a la secundària. Els horaris són de dilluns a dissabte.

Carbonell, F. L'Omar i l'Aixa: socialització dels fills i filles de famílies marroquines. Barcelona: Eumo editorial / Fundació Jaume Bofill

<http://www.cadizayto.es/interreg/marruecos/educacion/ma.htm>

http://www.africa.upenn.edu/Country_Specific/Morocco_review.html

<http://www.mincor.gov.ma/english/generalites/educatio/educatio.html>

SISTEMES EDUCATIUS DE L'EUROPA DE L'EST: Romania, Ucraïna i Rússia

Els sistemes educatius dels països que englobem sota l'etiqueta d'"Europa de l'Est" són hereus del sistema educatiu comunista implementat a totes les repúbliques soviètiques durant bona part del segle XX. Gairebé vint anys després de la caiguda del Mur de Berlín són encara presents moltes de les característiques d'aquest sistema educatiu soviètic -tant pel que fa a l'estructura organitzativa com a les dinàmiques pedagògiques- en els sistemes educatius de Romania, Ucraïna i Rússia, entre d'altres. Són aquests els tres països de l'Europa de l'Est amb major població resident a Espanya i és a partir d'ells que definirem, a continuació, els principals eixos per a la comprensió de les experiències escolars viscudes prèviament a la seva arribada a Catalunya pels nens i nenes provinents d'aquests orígens.

L'alumnat procedent de l'Europa de l'Est a Catalunya

	Alumnes Europa de l'Est	Total d'alumnes	% sobre total alumnes	Increment per curs
Educació Infantil				
1996-1997	236	210.331	0,1	
1997-1998	283	209.242	0,1	47
1998-1999	145	205.991	0,1	-138
1999-2000	151	208.820	0,1	6
2000-2001	234	216.393	0,1	83
2001-2002	500	224.892	0,2	266
2002-2003	928	237.488	0,4	428
2003-2004	1.449	251.419	0,6	521
2004-2005	1.738	264.355	0,7	289
2005-2006	2.213	276.743	0,8	475
Educació Primària				
1996-1997	665	436.402	0,2	
1997-1998	626	358.576	0,2	-39
1998-1999	409	349.530	0,1	-217
1999-2000	378	347.457	0,1	-31
2000-2001	520	346.604	0,2	142
2001-2002	1.035	348.665	0,3	515
2002-2003	1.958	354.597	0,6	923
2003-2004	2.866	362.817	0,8	908
2004-2005	3.495	368.267	0,9	629
2005-2006	4.524	376.585	1,2	1.029
Educació Secundària Obligatòria				
1996-1997	111	149.453	0,1	
1997-1998	190	229.455	0,1	79

1998-1999	241	252.163	0,1	51
1999-2000	297	266.467	0,1	56
2000-2001	452	257.318	0,2	155
2001-2002	738	253.340	0,3	286
2002-2003	1.282	253.424	0,5	544
2003-2004	1.929	256.268	0,8	647
2004-2005	2.364	258.746	0,9	435
2005-2006	3.337	260.966	1,3	973

Font: Departament d'Educació

L'estructura

En primer lloc, els sistemes educatius de l'Europa de l'Est plantegen l'educació obligatòria com una etapa que abraça entre vuit i nou anys, situant l'escolarització del nen a l'edat dels 6 o 7 anys i donant-la per acabada entorn els 15-16 anys. Cal matisar, però, que l'educació preescolar (dels 3 als 6-7 anys) es troba en una fase d'expansió i normalització, de forma que, per exemple, a Romania el 65% dels infants i a Ucraïna el 50% ja assisteixen a jardins d'infància.

L'educació obligatòria a l'Europa de l'Est escolaritza entorn del 85% i el 100% de la població en edat escolar, depenent del país. L'organització de l'educació obligatòria respon a un model comprensiu i alhora extremadament competitiu. Els alumnes a l'edat de deu anys finalitzen l'educació primària i promocionen automàticament cap a l'educació secundària bàsica o inferior. En aquest nivell educatiu no s'oferten itineraris però la distinció per nivells d'aprenentatge i/o capacitats esta fortament marcada a través d'unes complexes proves i exàmens a què són sotmesos els alumnes al final de cada curs i etapa. Hi ha sistemes, com el rus, on es contempla la possibilitat d'expulsar del sistema educatiu aquells alumnes dels darrers cursos obligatoris que, malgrat no tenir l'edat suficient per abandonar l'escola, no superen amb èxit els seus exàmens. En general, l'aprovació de l'educació secundària bàsica no implica el pas automàtic a l'educació secundària postobligatòria, sinó que a aquesta s'hi accedeix a través d'unes proves de competències.

L'educació obligatòria és ofertada principalment per institucions públiques, tot i que des dels anys 90 és creixent el sorgiment d'una oferta educativa privada. Respecte els horaris en què els alumnes assisteixen a classe, aquests varien en funció del país però la norma general és l'establiment de jornades completes, amb l'exigència d'una intensa activitat d'estudi per part de l'alumne fora de l'horari lectiu.

L'educació postobligatòria respon, en la major part dels casos, a dos itineraris: un de caràcter més acadèmic, que permet la posterior entrada a la universitat, i un altre de perfil més professional, que només en uns pocs casos té continuïtat en institucions d'educació superior.

Les dinàmiques

Si bé l'estructura organitzativa del sistema educatiu dels països de l'Europa de l'Est deixa entreveure determinades distàncies respecte el sistema educatiu català, aquestes s'evidencien amb més força en parlar de les dinàmiques dins i fora de l'aula. Uns majors ritmes d'aprenentatge i una major disciplina i exigència són les dues característiques centrals en la comparació respecte l'educació a Catalunya.

El professorat de l'Europa de l'Est estableix una important distància respecte els seus alumnes i, sense arribar a una actitud agressiva, sí que exerceixen un comportament estricte, allunyant-se de la figura del professor comprensiu i proper en qui l'alumne pot confiar. Aquesta actitud té la seva traducció més immediata en un clima a l'aula que es mou entre el temor i el respecte al professor i, conseqüentment, en una major disciplina a la classe. Alhora, els alumnes entrevistats interpreten aquesta disciplina com la base d'un bon ensenyament, d'un aprenentatge més accelerat.

I en aquest punt ens trobem amb el segon element de comparació: el nivell d'estudis. Els alumnes de l'Europa de l'Est coincideixen a manifestar que la seva incorporació al sistema educatiu català els ha suposat un retrocés significatiu en el seu procés d'aprenentatge- retrocés valorat entre dos i tres cursos- prenent com a assignatures comparables l'anglès i les matemàtiques, ja que són matèries on el desconeixement de la llengua catalana té menys efectes. Un segon punt en referència al nivell d'estudis se centra en els deures. Com hem comentat, es tracta d'alumnes habituats a l'obligació d'un intens treball a casa com a complement i requisit del treball a l'escola. A Catalunya, els deures són en la majoria dels casos reduïts o, fins i tot, inexistents, fet que aquests nous alumnes interpreten com una manca d'exigència i, per tant, un dèficit per al seu procés d'aprenentatge.

Les famílies

Les famílies que provenen de l'Europa de l'Est presenten una característica comuna davant l'escolarització dels seus fills a Catalunya: l'angoixa provocada per la sensació de reducció del nivell d'estudis dels seus fills.

Es tracta de famílies que responen a unes lògiques molt competitives, que atorguen una gran importància a l'educació, que dipositen grans expectatives en l'escola i que, consegüentment, experimenten el descens en els ritmes de treball escolar com l'origen del fracàs escolar i professional dels seus fills, alhora que el veuen com un impediment per a tornar als seus països d'origen. La poca feina a realitzar a casa és interpretada també com un exemple de la manca d'exigència per part del professor i l'escola.

A més a més, els sistemes educatius d'origen s'estructuren en base a unes intenses relacions entre el professor i les famílies, materialitzades en una reunió mensual de pares i més diàleg individual amb el professor. En un primer moment, s'interpreta aquesta major distància respecte les famílies per part de l'escola com a desatenció, encara que progressivament s'entén simplement com a manca d'iniciativa de l'escola, ja que si la família demana aquestes trobades, la resposta sol ser positiva per part dels centres. Una segona reflexió sobre aquesta diferència entre les lògiques de comunicació entre famílies i centre escolar és la impressió per part de les famílies de l'Europa de l'Est que les famílies catalanes no es preocupen suficientment pels seus fills, en tant que no acudeixen sovint a l'escola.

ROMANIA

Etapas d'educació pre-obligatòria
L'educació preescolar abraça els infants entre 3 i 7 anys, distribuïts en el nivell baix, nivell superior i classe de preparació. Aquesta educació s'imparteix als jardins d'infància. L'any 2000, un 65% dels infants entre 3 i 6 anys atenen els jardins d'infància i la xifra augmentava fins el 89% en el cas dels alumnes de 6 anys.

Educació obligatòria

Educació Primària

L'educació primària impartida a l'Escola de Primària s'inicia als 7 anys i té una durada de 4 anys.

Educació Secundària Bàsica

L'educació Secundària Bàsica és impartida al *Gimnaziu* i els alumnes la cursen durant 4 anys. L'entrada es produeix als 11 anys i s'allarga fins els 15. La nova reforma afegeix un nou curs, de forma que l'examen de capacitat es realitza als 16. La superació d'aquest examen suposa l'obtenció del Certificat de Capacitat, amb el qual s'accedeix a l'educació secundària superior.

Avaluació

El sistema educatiu romanès és extremadament competitiu. Al final de cada etapa educativa, però també en alguns nivells intermedis, els alumnes han de realitzar uns exàmens de capacitat, basats principalment en les matemàtiques i la gramàtica. Al final de l'educació obligatòria els alumnes que han superat amb èxit l'últim curs són declarats alumnes graduats de l'educació secundària bàsica i tenen el dret a realitzar l'examen de capacitat, que permet el pas a l'educació secundària post-obligatòria. En el cas que l'alumne no superi aquest examen, pot tornar-lo a realitzar en posteriors ocasions.

Dades d'escolarització

L'any 1999-2000, el 98,9% dels estudiants de 7 a 11 anys havien estat matriculats a l'educació primària, i el 92,4% dels estudiants dels 11 als 15 anys a l'educació secundària bàsica.

Xarxa escolar: pública/privada/altres

El sistema nacional d'educació contempla una xarxa pública i una altra privada d'institucions, tot establint el caràcter obert de totes dues xarxes i la possibilitat de passar d'una a una altra.

Horaris

L'educació obligatòria és impartida 4 hores diàries, cinc dies a la setmana (de dilluns a divendres), però cal tenir present l'enorme càrrega lectiva extraescolar en què es fonamenta aquest sistema educatiu.

Edat	Curs	Tipus d'estudis
+18		Educació Superior
18		
17		Liceu o Institut
16		Batxillerat Tecnològic
15		Escola Professional
14	8è	
13	7è	Gimnaziu o Educació Secundària Bàsica
12	6è	
11	5è	
10	4t	
9	3r	
8	2n	Educació Primària
7	1r	
6		
5		Educació preescolar
4		

<http://countrystudies.us/romania/47.htm>

http://www.photius.com/countries/romania/society/romania_society_education_and_legit-1204.html

<http://www.euroeducation.net/prof/romco.htm>

<http://www.edu.ro>

<http://www.ibe.unesco.org/International/ICE/Inatrap/Romania.pdf>

Edat n^o Curs Tel

Tipus d'estudis

+20 Educació Superior No Universitària
20 Educació Superior Universitària
19 Secundària Superior
18 Formació Professional
17 Secundària Superior
16 Secundària Superior
15 Educació Superior No Universitària

14 9e
13 8e
12 7e
11 6e
10 5e
9 4t
8 3r
7 2n
6 1r

Educació Secundària Inferior

Educació Elemental

Educació preescolar

El 49% dels nens en edat d'atendre l'educació preescolar (menys de 7 anys) estan escolaritzats en institucions preescolars. L'educació preescolar ha esdevingut cada cop més popular, ja que es planteja com una etapa de preparació per a l'educació obligatòria.

Educació obligatòria

Educació Elemental

L'escola elemental a Ucraïna estableix com edat d'entrada els 7 anys però si els pares hi estan d'acord, l'alumne pot ingressar als 6. Aquesta és l'opció majoritària, de forma que els alumnes ingressen al primer nivell de l'educació obligatòria als 6 anys i completen els 4 cursos als 10.

Educació Secundària Inferior

L'educació secundària inferior té una durada de 5 anys i respon al model d'una escola comprensiva, sense itineraris. Els alumnes assoleixen, com a norma general, el Certificat de la Secundària Inferior a l'edat dels 15 anys, acabant així l'educació obligatòria. Un cop finalitza l'educació obligatòria, l'estudiant pot optar per l'educació secundària superior o per l'educació professional.

Avaluació

Els alumnes d'Ucraïna abans d'entrar a l'educació elemental han de realitzar un examen de lectura. Aquest test determina el grau de desenvolupament de l'alumne i l'apropiat curs al qual ha d'ingressar. Si l'alumne obté el nivell necessari, entrarà a l'educació elemental. Si no és així, es recomanarà que l'alumne ingressi en una escola elemental on aquesta etapa s'imparteixi en 4 anys i no en 3.

Dades d'escolarització

El 84% de la població ucraïnesa en edat escolar està escolaritzada.

Xarxa escolar: pública/privada/altres

A Ucraïna existeix una xarxa pública d'escoles i una altra privada. Avui en dia, les escoles privades suposen el 0'6% del total d'escoles existents. Cal dir que, encara que la xifra és reduïda, es troba en constant creixement des de començament dels anys 90.

Horaris

La legislació d'Ucraïna en matèria educativa preveu el funcionament de l'educació en diferents formes: classes diürnes, classes de tarda i classes a distància.

RUSSIA

<http://www.euroeducation.net/prof/ukroo.htm>

<http://education.gov.ua>

Etapes d'educació pre-obligatòria

Els pares russos tenen l'opció d'escolaritzar els seus fills a les escoles de preescolar fins l'edat dels 7 anys, quan comença l'educació obligatòria. Dels 18 mesos als 3 anys aquesta escolarització es realitza a les escoles bressol, mentre que dels 3 als 7 anys els nens van a la guarderia, on a partir dels 5 anys realitzen els cursos de preparació per a l'escola. La major part de les mares tenen feines a temps complet, de forma que molts dels recursos de preescolar són ubicats a les pròpies empreses. Cal dir que a partir de 1991 amb les reformes econòmiques, els recursos adreçats als pares treballadors han sofert una reducció continua principalment per la falta d'aportacions econòmiques de l'Estat.

Educació obligatòria

SISTEMES EDUCATIUS DE L'ÀSIA: Xina, Índia i Pakistan

El continent asiàtic engloba un conjunt molt ampli de països amb llengües, història, organització política i social molt divergents, fet que dificulta poder parlar d'un únic model educatiu. Si bé la diversitat és una característica destacada dels sistemes educatius a l'Amèrica Llatina però amb la possibilitat d'establir uns punts comuns, en el cas de l'Àsia hem de plantejar aquesta categoria com un calaix de sastre, en el qual encabim una sèrie de països que només coincideixen en la seva ubicació geogràfica en aquest gran continent. Els principals països asiàtics amb presència a Catalunya són la Xina, l'Índia i el Pakistan.

L'alumnat procedent de l'Àsia a Catalunya²

	Alumnes Àsia	Total d'alumnes	% sobre total d'alumnes	Increment per curs
Educació Infantil				
1996-1997	355	210331	0,2	
1997-1998	436	209242	0,2	81
1998-1999	263	205991	0,1	-173
1999-2000	307	208820	0,1	44
2000-2001	377	216393	0,2	70
2001-2002	554	224892	0,2	177
2002-2003	738	237488	0,3	184
2003-2004	1013	251419	0,4	275
2004-2005	1224	264355	0,5	211
2005-2006	1553	276743	0,6	329
Educació Primària				
1996-1997	915	436402	0,2	
1997-1998	792	358576	0,2	-123
1998-1999	509	349530	0,1	-283
1999-2000	529	347457	0,2	20
2000-2001	635	346604	0,2	106
2001-2002	916	348665	0,3	281
2002-2003	1195	354597	0,3	279
2003-2004	1747	362817	0,5	552
2004-2005	2528	368267	0,7	781
2005-2006	3150	376585	0,8	622
Educació Secundària Obligatòria				
1996-1997	105	149453	0,1	

² Aquestes dades corresponen al nombre d'alumnes procedents de l'Àsia i Oceania, per ser la categoria emprada pel Departament d'educació. Tot i així, el volum d'alumnes procedent d'Oceania és minoritari, pel que les dades són vàlides per a reflectir la presència d'alumnat asiàtic.

1997-1998	222	229455	0,1	117
1998-1999	350	252163	0,1	128
1999-2000	532	266467	0,2	182
2000-2001	631	257318	0,2	99
2001-2002	800	253340	0,3	169
2002-2003	991	253424	0,4	191
2003-2004	1484	256268	0,6	493
2004-2005	2155	258746	0,8	671
2005-2006	2746	260966	1,1	591

L'estructura

L'educació preescolar es troba en diferents moments d'extensió i universalització en cadascun dels països estudiats. Així, mentre a l'Índia aquesta etapa educativa s'oferta només des d'institucions privades (arribant a menys del 30% de la població menor de 6 anys); al Pakistan està en procés d'institucionalització i es pretén que abans del 2010 s'integri l'educació 3-5 anys com a part de l'educació primària; i a la Xina està pràcticament universalitzada als nuclis urbans i molt estesa a les àrees rurals.

L'Índia és, dels països asiàtics recollits en la nostra mostra, el que planteja una etapa d'educació obligatòria més curta. La descentralització política comporta l'existència de diferents sistemes educatius dins de l'Índia, de forma que a la majoria d'estats la legislació vigent no contempla l'existència d'una etapa educativa obligatòria, en uns altres estats aquesta abraça dels 6 als 10 anys i en uns altres s'allarga fins els 13 anys. El Pakistan i la Xina estructuren l'educació obligatòria en 10 cursos escolars, iniciant-se als 5 anys per al primer i als 6 anys per al segon i estenen-se, doncs, fins els 14 anys al Pakistan i els 15 a la Xina.

Un nou element que també difereix entre països és el grau de comprensivitat. El Pakistan i l'Índia plantegen un disseny comprensiu, en tant que l'escolarització obligatòria és igual per a tothom d'inici a fi. En canvi, a la Xina, als 12 anys els alumnes són orientats cap a dos itineraris diferenciats (un més acadèmic i l'altre més professional), existint a més a més una distància important de qualitat entre els diversos centres educatius i essent la nota de la primària la que determina a quines escoles té accés cada alumne.

Les dades d'escolarització mostren diferents nivells d'universalització de l'educació obligatòria a l'Àsia. A l'Índia poc més del 50% dels infants dels 6 als 14 anys assisteixen a classe; al Pakistan

estan escolaritzats el 56% dels nens dels 5 als 9 anys, el 34% dels 10 als 12 anys i només el 22% dels 13 als 14 anys; i a la Xina més del 90% dels infants cursen tota l'etapa obligatòria.

Els criteris i mecanismes d'avaluació són també diferents en cada context. A la Xina els exàmens es realitzen anualment (centrant-se en llengua xinesa i matemàtiques a l'educació primària) i la promoció és automàtica a l'educació secundària inferior, tot i que com hem vist, les notes determinen a quin tipus d'escoles té accés l'alumne. En canvi, al Pakistan, a més dels exàmens anuals, els alumnes han de superar una prova específica per tal d'accedir a l'educació secundària obligatòria.

Finalment, cal tenir present que les característiques esmentades es refereixen principalment al sistema educatiu públic de cadascun d'aquests països. Si bé a la Xina el sector públic és majoritari, amb una presència molt limitada del sector privat, al Pakistan i l'Índia la xarxa educativa privada té un pes considerable. A l'Índia l'estricta jerarquia social té un clar reflex en l'estructura educativa, on les escoles privades són un símbol d'estatus i oportunitats socials. Al Pakistan, per la seva banda, hi conviuen multitud de subsistemes educatius (l'anglès –privat-, l'urdú –públic-, les madrasses –religiós-...) amb poca o nul·la relació entre ells.

Les dinàmiques

Com venim comentant, la disparitat d'experiències educatives que s'engloben dins del continent asiàtic dificulten parlar d'unes dinàmiques específiques i úniques. Tot i així, hi ha determinats elements comuns que mereixen ser destacats.

Els alumnes procedents de països asiàtics remarquen la importància que en els seus sistemes educatius d'origen s'atorga a la disciplina dins de l'aula. Aquesta disciplina té diverses formes d'expressió, així al Pakistan i l'Índia es concreta en actituds autoritàries i, fins i tot, en l'agressió física per part del professor; mentre que a la Xina el respecte al professor es fonamenta més en l'establiment d'una relació distant i freda amb els alumnes i, alhora, en la valoració social del paper del docent en l'educació dels infants.

Aquesta disciplina es relaciona de forma directa, i molt especialment a la Xina, amb un major nivell d'exigència per part del professorat, el que desemboca en un major esforç per part de l'alumne pel que fa a les seves obligacions escolars. A la Xina, per exemple, els estudiants dediquen unes 12 hores diàries a l'educació, entre hores lectives i deures per fer a casa. En general, aquests

alumnes valoren positivament l'actitud més propera dels seus professors catalans però consideren que és necessària més disciplina a l'aula per tal de crear bones dinàmiques d'aprenentatge.

Aquesta percepció de manca d'aprenentatge es veu emfasitzada, a més, per les distàncies entre el model pedagògic propi dels sistemes educatius asiàtics (fortament basats en una figura central del professor a l'aula, coneixements tancats, memorització de conceptes, treball individual), i el sistema educatiu català, on l'aprenentatge significatiu ocupa una posició central. Cal afegir que a la Xina, a més a més, les aules s'impregnen d'unes dinàmiques pedagògiques basades en al competició, destinada a la selecció dels millors alumnes.

Un últim comentari de tancament, referit a la política lingüística d'aquests països asiàtics. El Pakistan, la Xina i l'Índia són països amb una gran varietat de llengües minoritàries, unes amb rang oficial però altres no reconegudes.

A la Xina, un dels objectius del govern és promoure el xinès mandarí, és a dir, el xinès estàndard i oficial, entre tota la població. Malgrat això, en aquelles escoles amb majoria d'alumnat pertanyent a una de les 56 minories ètniques de la Xina es contempla l'ús de les seves respectives llengües. A l'Índia és cada Estat el que estableix les llengües vehiculars del sistema educatiu d'acord a l'oficialitat de les mateixes en cada territori, reconeixent així la pluralitat lingüística del país. A més, la legislació contempla el dret a l'educació primària en llengua pròpia a tots els alumnes pertanyents a minories lingüístiques, així com el dret per part d'aquestes minories a la creació de centres educatius propis. El cas contrari el trobem al Pakistan, on l'Urdu és la llengua oficial de l'ensenyament públic i on, lluny de fomentar-se l'ús de les llengües minoritàries, s'està experimentant un increment progressiu de la presència de l'anglès a les escoles, principalment de la mà de l'extensió dels centres privats anglesos. Aquests trets lingüístics són d'especial interès en el moment en què es plantegen dinàmiques d'aprenentatge d'una nova llengua, ja que estem tractant amb alumnes -en la majoria dels casos- bilingües amb els avantatges que això comporta. I, alhora, la complexitat lingüística d'aquests països s'ha de tenir present en el moment de treballar les llengües d'origen.

Índex Informe Breu: sistemes educatius d'origen

XINA		Tipus d'estudis
Edat	Curs	
+18	14è	Educació Superior universitària i no universitària
18	13è	
17	12è	Educació Secundària Superior
16	11è	
15	10è	
14	9è	Educació Secundària Professional (Primer cicle)
13	8è	
12	7è	
11	6è	
10	5è	
9	4t	Educació Primària
8	3r	
7	2n	
6	1r	
5		
4		Educació preescolar
3		

Etales d'educació pre-obligatòria

L'educació preescolar a les zones urbanes es basa principalment en jardins d'infància de tres anys de durada. A les àrees rurals, l'educació preescolar s'oferta a través dels serveis de guarderia i algunes estades en jardins d'infància. A les zones més desafavorides, a més de l'educació preescolar existeix l'educació no formal que s'organitza en centres d'activitats, grups de jocs i un servei mòbil anomenat "caravana". L'educació preescolar ha estat pràcticament universalitzada a les ciutats grans i mitjanes. A més a més, s'ha estès ràpidament en els darrers anys a les zones rurals.

Educació obligatòria

Cal dir que l'educació obligatòria està acompanyada per l'educació extraescolar, de gran importància a la Xina. Una gran varietat d'activitats extra-curriculars són organitzades al voltant de l'escola.

Educació Primària

L'educació primària té una durada de 5 o 6 anys. El 35% dels alumnes només cursen els 5 anys i un 65% realitzen els 6 cursos de primària. Com a norma general, l'educació obligatòria comença als 6 anys i s'acaba als 11 o 12 anys.

Educació Secundària Inferior (primer cicle)

L'educació secundària inferior o de primer cicle té una durada de tres anys (dels 12 als 15 anys). Aquest ensenyament és encara global i comú i un 98% dels estudiants en edat escolar entre els 12 i 15 anys realitzen aquesta etapa escolar.

Educació Secundària Professional (primer cicle)

És el primer nivell de l'educació secundària professional i s'imparteix a les escoles professionals, normalment ubicades en àrees rurals. El seu objectiu és la preparació de treballadors amb uns coneixements bàsics i determinades habilitats professionals. L'entrada a l'educació secundària professional de primer cicle es realitza després de l'educació primària (havent superat exitosament aquesta etapa). La durada d'aquest primer cicle de formació professional és de 3 o 4 anys (dels 12 als 15 o 16 anys).

Avaluació

A les àrees on el primer cicle de l'educació secundària inferior ha estat universalitzat, tots els graduats a l'educació primària entren a la secundària sense haver de passar cap tipus de prova, tot i que la nota determinarà a quines escoles té accés l'alumne. El pas de la secundària inferior a la superior (no obligatòria) sí que es realitza a través d'un examen d'ingrés. Al llarg de l'educació obligatòria, els estudiants han de realitzar exàmens de final de curs i proves al llarg del semestre. A les escoles d'educació primària, la llengua xinesa i les matemàtiques són les assignatures que determinen la graduació de l'alumne, mentre que la resta d'assignatures són només de control. A les escoles secundàries les assignatures d'avaluació són escollides per l'Estat entre el conjunt d'assignatures impartides, i la resta són de control.

Dades d'escolarització

A finals del 2002, l'educació obligatòria de 9 anys escolars havia estat universalitzada, amb més d'un 90% d'infants en edat escolar escolaritzats a escoles primàries i un 88,7% als insituts de secundària.

Xarxa escolar: pública/privada/altres

Actualment l'educació bàsica és subministrada pràcticament al complet per l'administració pública, sigui pel Govern Xinès o altres nivells administratius com el local. Cal dir que la presència d'institucions privades és creixent al país, encara que molt minoritària.

<http://internacional.universia.net/asia-pacifico/china/sistema-educativo/estructura/index.htm>

http://www.moe.edu.cn/english/basic_b.htm

http://www.chinahotschools.com/StudyInChina/The_scholarship_system.asp

Vinguts del Centre del Món: Socialització dels fills i de les filles de les famílies xineses. A partir de l'informe de la recerca d'Amelia Saiz López, realitzada per encàrrec de la Fundació Jaume Bofill, titulada: Procesos de socialización de los hijos e hijas de familias de origen chino.

Edat	Curs	Tipus d'estudis
+18		Educació Superior
18		Educació Superior Universitària
17	12è	Educació Secundària Professional
16	11è	Educació Secundària General
15	10è	Educació Secundària
14	9è	Educació Mitjana
13	8è	
12	7è	
11	6è	
10	5è	
9	4t	
8	3r	Educació Primària
7	2n	
6	1r	Educació Pre-primària

Etapes d'educació pre-obligatòria

L'educació preescolar continua essent a l'Índia un privilegi. Només un 29% dels nens de menys de 6 anys són escolaritzats i pràcticament tots ho estan en escoles privades.

Educació obligatòria

La diferència entre Estats implica que a 4 estats només l'etapa primària sigui obligatòria, a 8 és l'educació primària i l'educació mitjana i a més de 20 no s'han introduït encara normes sobre l'obligatorietat.

Etapa Primària

A 20 estats o Territoris de la Unió l'etapa d'educació primària engloba les classes des del nivell 1r al 5è, amb una duració d'un any per nivell, el que implica que els alumnes aproximadament acaben aquesta primera etapa a l'edat dels 11 anys. A la resta, aquesta primera etapa consisteix en els nivells 1r, 2n, 3r i 4t, per tant, els alumnes surten als 10 anys.

Etapa mitjana o Primària Superior

L'etapa d'educació mitjana o també anomenada primària superior abraça des del 6è nivell fins el 8è (dels 11 als 14 anys) a 18 Estats o Territoris de la Unió. A altres 12 Estats o Territoris de la Unió l'etapa mitjana està integrada per les classes des de 5è a 7è (dels 10 als 13 anys). A tres Estats o Territoris de la Unió més la primària superior inclou del 6è al 7è nivell (dels 11 als 13 anys) i a Nagalàndia del 5è nivell al 8è (dels 10 als 14).

Avaluació

A tots els estats, els exàmens públics es realitzen al final del nivell 10è i 12è. L'edat mínima per a realitzar l'examen de Secundària (nivell 10è) varia entre els 13 i els 16 anys en funció de l'estat. El mateix succeeix amb les edats mínimes requerides per realitzar l'examen de la Secundària Superior (nivell 11è) que varien entre els 16 i els 18.

Dades d'escolarització

L'educació primària i mitjana hindú atén a gairebé 150 milions de nens dels 6 als 14 anys, el que suposa un 82% dels nens d'aquestes edats. Malgrat això, poc més del 50% dels nens entre els 6 i els 14 anys assisteixen regularment a l'escola.

Xarxa escolar: pública/privada/altres

Els sistemes educatius hindú combina diverses formes d'escolarització: pública i privada. La rígida estructura i jerarquia social que caracteritza l'Índia són a la base del sistema educatiu primari. Als anys 90 es va estendre un sistema dual, en el qual les famílies de classe mitja enviaven els seus fills a les escoles privades, mentre que els nens de famílies de classe obrera eren escolaritzats en centres municipals poc equipats. Les escoles privades són de diversos tipus: escoles estrictament privades, escoles privades que reben subvencions del govern, escoles religioses...

<http://www.education.nic.in/htmlweb/natpol.htm#3>

<http://www.indiaeducation.info>

[http://icweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?rdr/cstidy:@field\(DOCID+in0045\)](http://icweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?rdr/cstidy:@field(DOCID+in0045))

<http://www.un.org.in/JANSHALA/jan1999/compedu.htm>

<http://www.mapsofindia.com/india-education.html>

PAKISTAN

Edat	Curs	Tipus d'estudis
+18		Educació Superior
18		Educació Secundària Superior o Nivell Intermig
17		Educació Elevada o Secundària
16	12è	
15	11è	
14	10è	
13	9è	
12	8è	
11	7è	
10	6è	
9	5è	
8	4t	
7	3r	
6	2n	
5	1r	
4		Educació Pre-escolar o Kachi
3		

Etapas d'educació pre-obligatòria

Les classes de preescolar (Kachi) van ser incorporades al sistema educatiu l'any 1988 i està previst que passi a formar part de l'educació primària formal abans del 2010. L'edat dels infants escolaritzats en aquesta etapa és dels 3 als 5 anys.

Educació obligatòria

Educació Primària

L'educació primària és l'etapa compresa entre el grau 1 i el grau 5, és a dir, dels 5 i els 9 anys.

Educació Mitjana

L'educació mitjana té una durada de tres anys, del grau 6 al grau 8 (dels 10 als 12 anys). Cal dir que des de fa alguns anys l'educació primària i mitjana han estat integrades en l'educació elemental que abraça del grau 1 al grau 8.

Educació Elevada o Secundària

L'educació elevada engloba els cursos 9 i 10 i pot ser d'itinerari acadèmic o d'itinerari de formació professional. La varietat de branques ofertes és àmplia: fusteria, mecànica, electricitat...

Avaluació

Els alumnes pakistanesos han de superar unes proves anuals, que són el principal criteri per a promoure l'alumne al curs següent. Recentment, s'ha creat un sistema de promoció automàtic dels graus 1 al 3 en algunes escoles. A l'educació primària, aquests exàmens anuals tenen lloc a la mateixa escola i només al grau 5 cal que l'alumne realitzi una prova oficial que determinarà el pas a l'educació mitjana. Els exàmens del nivell mitjà també són realitzats a cada centre educatiu però al final de l'etapa, al grau 8, es realitza de nou un examen oficial.

Dades d'escolarització

L'educació primària és cursada pel 56% de la població entre els 5 i els 9 anys. Aquestes dades es redueixen si avancem d'etapes, només un 34% de la població entre els 10 i els 12 anys cursava l'educació mitjana i el 22% dels joves entre els 13 i els 14 anys l'educació secundària o elevada.

Xarxa escolar: pública/privada/altres

El sistema educatiu pakistanès està format per diversitat de sistemes educatius, sorgits de les divisions socials existents al país. Existeixen escoles angleses, escoles Urdu i madrasses religioses. El sistema d'escoles angleses suposa el principal component de l'educació privada, en constant creixement. L'any 2000, aquestes suposaven el 18% de les matricules a l'educació primària, el 16% del nivell mitjà i el 14% de la secundària. Aquestes escoles elaboren el seu propi currículum, sense seguir el de les escoles públiques. La major part d'aquestes escoles estan superpoblades i no disposen dels recursos adequats però imposen unes taxes econòmiques molt elevades. Per la seva banda, les madrasses creen un submón propi, allunyat de les disciplines modernes on la religió és el pilar fonamental. Dins del sistema educatiu islàmic no pot haver influència per part dels governs, encara que aquestes escoles reben subvencions per part de l'administració. Les escoles d'educació no formal són obertes en aquelles zones on no hi ha escoles formals.

<http://www.moe.gov.pk/>

<http://www.untref.edu.ar/Pakistan%E1n%20-%20Decentralization%20Policies-UNESCO.doc>

<http://countrystudies.us/pakistan/42.htm>